

Ajankohtaista kiertotaloudesta ja jätehuollosta & keskustelua yhteistyöryhmän jatkosta

Anna-Maija Pajukallio

Jätealan yhteistyöryhmä 15.12.2023

Early warning – tilaisuudet

- YM järjestää ensi vuoden alussa yhteistyössä Kiertotalous-Suomen kanssa tapahtumasarjan, jossa pohditaan komission varhaisvaroituskertomuksen (Early Warning) pohjalta tarvittavia toimia yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen kierrätystavoitteiden saavuttamiseksi.
- Tapahtumasarjaan sisältyy kolme kaikille avointa hybriditilaisuutta (18.1., 23.1. ja 8.3.) , joiden kutsua saa välittää eteenpäinkin <https://kiertotaloussuomi.fi/tapahtuma/ymparistoministerio-ja-kisunain-suomi-saavuttaa-kierratystavoitteet/>
- Tilaisuuksien välissä kehittämisideoita kerätään sidosryhmiltä webropol-kyselyllä ja erilaisin työpajoin.
- 23.1. järjestettävässä tilaisuudessa kuullaan puheenvuorot mm. komission DG ENVistä ja Tanskan ympäristöministeriöstä.

Uusiomateriaalien tuotteistaminen (UTU)

- Uusiomateriaalien tuotteistamista koskeva **UTU-työryhmä** on saanut työnsä päätökseen. Työ siirtyy lainvalmisteluun.
 - Jätteen luokittelun päättymistä (EEJ) ja sivutuotteita koskevan päätöksenteon sujuvoittamista koskeva menettely tulee voimaan 2025-2026.
 - Loppuraportti ilmestyy ensi viikolla YM:n www-sivuille <https://ym.fi/jatelainsaadanto> ja hankeikkunaan <https://valtioneuvosto.fi/hanke?tunnus=YM045:00/2021>
 - Mekaanista muovinkierrätystä koskeva **EEJ-asetusehdotus** on lähetetty komissioon ennakkonotifioitavaksi. Notifioinnin odotusaika päättynee 11.3.24, minkä jälkeen asetus voidaan viimeistellä ja antaa.

Työryhmä ehdottaa seuraavaa

- Käynnistetään vuoden 2024 alussa lainvalmistelu uuden UTU-menettelyn luomiseksi. Uutta menettelyä koskevat säännökset tulevat jätelakiin. Lisäksi tehdään tarvittavat muutokset ympäristönsuojelulakiin ja asetuksiin.
- Hallituksen esityksen aikataulu on riippuvainen hallitusohjelman mukaisen viranomaisratkaisun ja yhden luukun mallin lainsäädäntöhankkeiden valmistelun etenemisestä. Jos hallituksen esitys annetaan syyskaudella 2024, uusi UTU-menettely voisi tulla voimaan vuoden 2025 alkupuolella. Tällöin UTU-viranomaistehtävä keskitetään aluksi yhdelle aluehallintovirastolle ja tehtävä siirtyy valtakunnalliselle lupa-, ohjaus- ja valvontaviranomaiselle tämän aloittaessa toimintansa. Jos hallituksen esitys annetaan yhdessä tai samanaikaisesti yhden luukun periaatetta ja uuden viranomaisen perustamista koskevien hallituksen esitysten kanssa vuosina 2024-2025, UTU-menettely tulisi voimaan uuden viranomaisen aloittaessa toimintansa vuonna 2026.

- Jatkovalmistelussa on arvioitava perusteellisesti etenkin yleisön kuulemista, muutoksenhakua sekä päätöksen muuttamista ja peruuttamista koskevaa sääntelyä ottaen huomioon työryhmän toimeksianto ja se, että EU-sääntely tai kansainväliset sopimukset eivät näiltä osin aseta ehdottomia vaatimuksia UTU-menettelyn sisällölle
- Selvitetään tavoiteajan asettamista ottaen huomioon yhden luukun mallin lainsäädäntöhankkeiden valmistelun yhteydessä tehtävät linjaukset.
- Lisäksi jatkovalmistelussa on arvioitava sääntelyn tarve liittyen toisessa EU:n jäsenvaltiossa myönnetyn sivutuote- tai EEJ-luokituksen tunnustamiseen sekä yleisemminkin menettelytapoja tuotaessa Suomeen UTU-materiaaleja muualta EU:sta tai kolmansista maista.
- Lopuksi lainvalmistelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että UTU-viranomaiselle varataan riittävä henkilöstö ja asiantuntemus UTU-hakemusten viivytyksettömän käsittelyn varmistamiseksi. Valmistelussa ja toimeenpanossa on myös huolehdittava siitä, että UTU-päätökset kirjataan julkiseen ja vaivatta saatavilla olevaan tietokantaan.

Jätelain uudistaminen kolmessa osassa 2023-2026

2023

2024

2025

2026

I osa: kunnan vastuun rajausta + muuta

- Kunnan vastuun rajausta kotitalousjätteeseen (HO)
- Polton hillintä, kirjat tuottajavastuulle, tekninen "korjaussarja"
- Sidosryhmien kuulemistilaisuus 32 §:n osalta 4.12.
- HE kevät 2024?

II osa: kilpailuneutraaliteetti HO:n mukaisesti

- Kunnan toissijaisen vastuun (TSV) rajaaminen (JL 33 §) todelliseen markkinapuutteeseen
- Kunnan sidosyksikön ulosmyyntiraja (JL 145 a §)
- HO-yleisesti: sidosyksikön omistuksen vähimmäisraja (hankintalaki/TEM)

III-osa: "kiertotalouslaki"

- HO:n kiertotalousnäkökulmat, kiertotaloutta kuvaavien tavoitteiden asettaminen, elinkaarinäkökulman vahvistaminen ja kierrätysmarkkinan edistäminen
- Sääntelyn rajapintojen selkeyttäminen
- Uuden EU-sääntelyn täytäntöönpano
- TYÖRYHMÄ 2024-2025, HE 2026?

Akkuasetuksen toimeenpano

- EU:n akkuasetusehdotus (EU 2023/1542) hyväksyttiin heinäkuussa ja se tuli voimaan 17.8.2023.
- Muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön tarvitaan erityisesti kansallisten viranomaistehtävien osalta. Toimeenpano etenee vaiheittain huomioiden akkuasetuksen mukaiset siirtymäajat.
- Ensimmäisessä vaiheessa säädöshanketta jätelakiin lisätään asetuksen edellyttämät akkujen ja paristojen vaatimustenmukaisuuden arviointilaitosten hyväksymistä ja nimeämistä koskevat vaatimukset.
 - Tätä koskeva hallituksen esitys (HE 81/2023) hyväksyttiin 2.11.2023. Eduskunta hyväksyi lakiehdotuksen 11.12.2023.
- Säädöshankkeen seuraavassa vaiheessa säädetään markkina- ja valvontaviranomaisen tehtävistä ja kolmannessa vaiheessa toimeenpannaan loput muutokset, mm. tuottajavastuuta koskien.

Jätteesiirtoasetus

- EU:n jätteesiirtoasetuksen muutosta koskevat neuvottelut on saatu päätökseen.
 - Viimeinen trilogi käytiin 16.11, jossa parlamentti, neuvosto ja komissio pääsivät yhteisymmärrykseen asetuksen sisällöstä.
 - Asetus tulee voimaan jossain vaiheessa keväällä 2024.
- Muutoksia tulee mm. ilmoitusmenettelyyn ja sen aikarajoihin.
- Lisäksi otetaan käyttöön EU-laajuinen sähköinen järjestelmä, jossa ilmoitetaan sekä jätesiirtoluvan vaativien jätteiden että vihreiden jätteiden siirroista.
- Muovijätteelle asetetaan vientikielto OECD-maiden ulkopuolelle ja lisäksi muovijätteen viennin edellytyksiä OECD-maihin tiukennetaan.

Pakkaus- ja pakkausjäteasetus (PPWR)

- Laaja teams-tilaisuus sidosryhmille 5.12.2023
- PPWR:ää koskevat neuvottelut ovat loppusuoralla ympäristöneuvostossa. Tavoitteena saavuttaa yleisnäkemyks neuvostossa 18.12.
- Suomelle tärkeitä vaikuttamisen kohteita ovat olleet mm. a) kertakäytön rajoittamisen ja uudelleenkäytön tavoitteiden poikkeamatarpeiden sekä uudelleenkäytön tavoitetasojen tarkempi arviointi, b) riittävän yleiset, kansallisten toimivien järjestelmien säilymisen mahdollistavat velvoitteet sekä c) kestävästi tuotettujen biopohjaisten muovien käytön edistäminen
- Suomen tavoitteiden kannalta hyvään suuntaan edetty esimerkiksi koskien biopohjaisia materiaaleja, jätehuoltokäytäntöjen kansallista joustoa ja hallinnollisen taakan kevenemistä. Myös uudelleenkäyttöä koskevissa säännöksissä on edetty Suomen tavoitteiden suuntaan.
- Parlamentti äänesti kannastaan 22.11. => merkittäviä kevennyksiä
- Neuvoston, parlamentin ja komission kolmikantaneuvotteluista tulossa erityisen tärkeät ja ne tullaan käymään tiukalla aikataululla heti alkuvuodesta

Esitelty ympäristöneuvostossa, käsittelyaika- taulusta ei tietoa > siirtyvät Belgian pj-kaudelle

- **Jätepuitedirektiivin muutos (elintarvikejäte ja tekstiilit)**

- U-kirje eduskuntaan 26.10.23 [U 67/2023 vp](#)
- Suuri valiokunta antoi lausuntonsa 8.12. <https://www.eduskunta.fi/valtiopaivaasiakirjat/SuVL+15/2023>
- Elintarvikkeita koskeva osuus ollut jo keskusteltavana AGRI-neuvostossa
- Espanjan pj-kaudella vain ensimmäinen käsittely, Belgian tavoitteena yleisnäkemys kesäkuun ympäristöneuvostossa

- **Ajoneuvojen kiertotalousasetus**

- U-kirje eduskuntaan 16.11.23 [U 72/2023 vp](#)
- Espanjan pj-kaudella vain esittely, Belgia aloittaa käsittelyn Q2/2024, mahdollisesti edistymisraportti kesäkuun ympäristöneuvostossa

Ympäristövaihtamät

Sisältö

- Yritysten tulee perustaa ympäristövaihteensa **tieteelliseen näyttöön**. Väittämissä on otettava huomioon tuotteen koko elinkaari ja keskeiset ympäristövaikutukset.
- Väittämät tulisi **todentaa ennakkoon kolmannella osapuolella**.
- Jatkossa **vain EU:n laajuiset, hyväksytyt ympäristömerkit olisivat sallittuja** ja ympäristömerkintäjärjestelmille olisi vähimmäisvaatimukset.
- Jäsenvaltioiden tulee nimetä **kansallinen toimivaltainen viranomainen** tai viranomaisia valvomaan direktiivin toimeenpanoa ja ympäristövaihtamien käyttöä.
- Luonnolliset henkilöt ja oikeushenkilöt tai organisaatiot, joilla on oikeutettu etu, voivat myös **valittaa** toimivaltaiselle viranomaiselle..
- Jäsenvaltion on säädettävä tehokkaista ja oikeasuhtaisista **sanktioista** (mm. seuraamusmaksu, rikkomuksella saadun hyödyn konfiskointi, määräaikainen sulkeminen julkisten hankintojen ulkopuolelle).

Käsittely

- U-kirje eduskuntaan 14.7.2023 [U25/2023 vp](#)
- Belgian pj-kaudella käsittely neuvoston ympäristötyöryhmässä tiivistyy ja BE pyrkii yleisnäkemykseen viimeistään kesäkuun neuvostossa.

Muovipakkausjätteen kierrätysaste –

- Suomella on vaikeuksia saavuttaa EU-tavoitteet yhdyskuntajätteen ja muovipakkausjätteen kierrätykselle määräaikaan 2025 mennessä. Suomella olisi todennäköisesti oikeus pidentää määräaikaa (max 5 vuotta) muovipakkausjätteen osalta ilmoittamalla siitä komissiolle 31.12.2023 mennessä.
- YM ei pidä muovipakkausjätteen kierrätystavoitteen määräajan (2025) pidentämistä perusteltuna:
 - Lisäaika olisi väärä signaali jätealalle ja vesittäisi vakavia pyrkimyksiä tavoitteiden saavuttamiseksi (esim. kehityshankkeiden ja investointien hidastuminen)
 - Lisäaika heikentäisi Suomen mainetta kiertotaloutta tavoitteellisesti ja määrätietoisesti edistävänä maana; vain hyvin harvat EU-maat tiettävästi hakemassa lisäaikaa
 - Lisäaika muovipakkausjätteelle olisi epä johdonmukainen ja epätasapuolinen, kun yhdyskuntajätteelle ei lisäaikaa direktiivin mukaan voi saada.
 - Muovipakkausjätteen kierrätysaste romahti uuden laskentasäännön vuoksi; kierrätysaste kasvaa kuitenkin vauhdilla ja Suomi voi osoittaa komissiolle tehneensä määrätietoisia toimia tavoitteen saavuttamiseksi → rikkomusmenettelyyn joutuminen epätodennäköistä.

Jäte- ja tuotetietojärjestelmä

- Joulukuussa viimeistellään YLVAn jäteraportoinnin muutokset olemassa oleville lomakkeille (jäteöljyn tyyppi ja yhdyskuntajätteen osuus, kaatopaikan jäljellä oleva tilavuus) ja raportointi on käytettävissä toiminnanharjoittajille 10.1.2024
- Uusia lomakkeita julkaistaan helmikuun 2024 aikana:
 - Jäteöljyn käsittelyssä syntyneet tuotteet
 - Laitoksen omassa energiankulutuksessa hyödynnetyn jäteöljyn määrä
 - Elintarvikkeiden valmistajien elintarvikejätteen raportointi sekä ilmoituksen- että luvanvaraiselle toimijalle
 - Yhdyskuntajätteen poltossa syntyvän tuhkan ja kuonan metallimäärä ja pitoisuus
 - Laitoksen ominaisjättemäärä
- Priorisoitu tietojen raportoinnin mahdollistaminen
- Käytettävyyden parannuksia, suorasiirtoja, arkistotulosteiden muotoilua ym. jää toteutettavaksi vuonna 2024

Kriittisiä raaka-aineita koskeva asetus

- Asetuksen neuvottelut saatu päätökseen.
- Asetus tulee voimaan jossain vaiheessa keväällä 2024.
- Asetuksen täytäntöönpanoa koskevat keskustelut aloitettu TEMin kanssa
 - YM osallistuu lupamenettelyjä ja kiertotaloutta (luku 5) koskevien osien täytäntöönpanoon.
- Uutta kiertotaloudessa:
 1. Laadittava **kiertotalousohjelma** toimenpiteistä, joilla edistetään tuotteiden ja jätteiden kiertotaloutta, joilla potentiaalia kriittisten raaka-aineiden talteenottoon.
 2. **SE-romusta** raportoitava kriittisiä raaka-aineita sisältävien komponenttien ja talteen otettujen raaka-aineiden määrät.
 3. **Kaivannaisjätealueille** uusia selvittämisvelvollisuuksia. Laadittava taloudellinen arviointitutkimus CRM-potentiaalista (käytössä olevat kaivannaisjätealueet) sekä selvitettävä käytöstä poistetut kaivannaisjätealueita, joissa CRM-potentiaalia. Tiedoista perustettava tietokanta.
 4. Uusia merkintävaatimuksia tuotteille, joissa **kestomagneetteja**.
- Täytäntöönpano mahdollisesti vaiheittain. Kiertotalousluvun täytäntöönpanolle enemmän aikaa kuin lupamenettelyitä koskeviin muutoksiin.

Muut asiat – keskustelua uudesta yhteistyöryhmän kaudesta

Toimikausi päättyy 31.12.2023

- **Tehtävät nykyisin erityisesti**

- arvioida ja tehdä aloitteita politiikkatoimista ja ratkaisumalleista, jotka tukevat kiertotaloutta, materiaalitehokkuutta, jätteiden synnyn ehkäisyä, materiaalien, sivuvirtojen ja jätteiden kierrätyksen ja uusiokäytön sekä niihin liittyvän osaamisen tehokasta hyödyntämistä
- ohjata jätehuollon valtakunnallisten tavoitteiden ja toimenpiteiden valmistelua
- ohjata jätehuollon toimintaympäristön muutosten ennakointia
- seurata ja edistää jätelainsäädännön valmistelua ja toimeenpanoa
- välittää tietoja ja vaihtaa mielipiteitä jätealan kotimaisista ja kansainvälisistä kehittämishankkeista sekä
- edistää jätealan toimijoiden yhteistyötä

Nykykokoonpano (jäsenet ja varajäsenet)

- **YM, SYKE**
- MMM, STM, TEM, UM
- ELY, PIR-ELY, AVI
- KKV
- Ruokavirasto
- VTT
- Motiva
- Aalto-yliopisto
- BF
- Sitra
- Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- Jätehuoltoyhdistys ry
- Elintarviketeollisuusliitto ry
- Kaupan liitto ry
- Päivittäistavarakauppa ry
- MTK ry
- Metsäteollisuus
- Rakennusteollisuus RT
- KIVO ry
- Kierrätysteollisuus ry
- Suomen kiinteistöliitto ry
- Suomen kuntaliitto
- Suomen pakkausyhdistys ry
- Teknologiateollisuus
- Tuottajayhteisöjen neuvottelukunta

Herättelykysymyksiä ja jatkoaskelia

- Kiertotalousnäkökulman vahventaminen?
 - Jätehuoltoon kytkeytyvä kiertotalous?
- Kokoonpanon laajentaminen vrs zoomaaminen?
 - Hybridimalli mahdollistaa laajemmat joukot, mutta saman pöydän ääreen on myös tarve istua
- Selkeästi puuttuvat tahot: Renet, Tilastokeskus, yliopistot/AMK?
- Uusia työtapoja? Teemakokouksia?
 - Ajankohtaisuuden kautta aiheet vaihtuvat joka tapauksessa
- Käytännön asioita
 - kuten hankeikkunan käyttö tiedonjaossa?
 - kokoontumisfrekvenssi?
- **TYÖPAJA TAI JOKU AJATUSTENVAIHTOTILAISUUS ENNEN YHTEISTYÖRYHMÄN ASETTAMISTA ... (26.1. KLO 10.30-12)**
 - Miroboard-linkki tai joku muu työkalu avuksi
- **PALAUTETTA JA IDEOITA SÄHKÖPOSTILLA MARJA-RIITALLE 10.1.2024 MENNESSÄ**
- **UUDEN YHTEISTYÖRYHMÄN NIMEÄMISPYYNNÖT ALKUVUODESTA**

Kiitokset!

puh. 050 461 8652

anna-maija.pajukallio@gov.fi

Aleksanterinkatu 7, Helsinki | PL 35, FI-00023 Valtioneuvosto | ym.fi

